

IVAN HUIĆ
Kapetan bojnog broda

Teze za predavanje: INFORMBIRO I JUGOSLAVIJA

INFORMBIRO I JUGOSLAVIJA
/Uzroci i posledice sukoba 1948. godine/

Kroz temu treba sagledati osnovne uzroke i posledice sukoba, tok, ciljevi i metode napada na KPJ, te jedinstvo i snagu koju su komunisti i radni ljudi socijalističke Jugoslavije ispoljili u toj borbi.

Od posebnog je značaja uočiti i shvatiti principijelnost i revolucionarno-marksističku doslednost SK na čelu sa drugom Titom u borbi protiv nametanja staljinističko-birokratskih, dogmatsko-revizionističkih i drugih antimarkističkih pogleda na razvoj socijalizma i odnosa među socijalističkim zemljama, međunarodnom radničkom i komunističkom pokretu.

Objavljivanje rezolucije Informbiroa „o stanju u KPJ“ 28. juna 1948. godine označilo je početak otvorenog i oštrog Staljinovog pritiska na KPJ i Jugoslaviju.

Osnovni problem u sukobu 1948. godine, bilo je pitanje odnosa između socijalističkih zemalja.

Međutim u procesu odupiranja informbirovskom pritisku proizišli su i naponi da se teorijski objasni društvena praksa koja je uzrokovala sukob. Iz toga je proizišla sopstvena zamisao o izgradnji socijalizma kao alternativa etatističkom socijalizmu. Otuda je ovim sukobom faktički počeo proces destaljinizacije.

INFORMBIRO

Kominform je osnovan septembra 1947. godine, četiri godine nakon raspuštanja Kominterne. Formiran je kao nova međunarodna organizacija komunističkih i radničkih partija /SSSR, ČSSR, Mađarska, Poljska, Rumunija, Bugarska i Jugoslavija, te dve najveće KP Zapada Francuska i Italija/.

Zadaci Informbiroa ograničeni su na „organizaciji razmene iskustava i, u slučaju potrebe koordinaciju delatnosti KP na osnovu uzajamne saglasnosti.“

Informbiro je nastao u vreme narastanja suprotnosti između SSSR i Zapada i produbljivanja razmimoilaženja u pogledu otvorenih i nerešenih međunarodnih problema. U to vreme /1947 i prva polovina 1948/ počinje blokovsko organizovanje kapitalističkih zemalja sa SAD na čelu i sve šire primene politike s pozicija sile.

Zastupajući stav o potrebi jedinstva međunarodnog radničkog i komunističkog pokreta u borbi za jačanje socijalizma KPJ se zalagala za povezivanje i jačanje saradnje KP i progresivnih pokreta, za jedinstvo njihovih stavova i koordinaciju akcija, nasuprot imperijalističkim pretnjama i opasnostima od njih.

Polazilo se od ravnopravnosti da socijalizam treba sazreti u svakoj zemlji kao rezultat uslova i akcija socijalističkih snaga te zemlje. Različitost puteva u socijalizmu.

Staljin i sovjetsko rukovodstvo videli su u Informbirou značajan instrument svoje politike koja se ogledala:

- apsolutiziranje sovjetskih iskustava,

- monopolskom ocenjivanju puteva izgradnje socijalizma u pojedinim zemljama,
- sektaškom odnosu prema drugim pokretima i strujama u međunarodnom radničkom pokretu,
- u potcenjivanju i nerazumevanju procesa pokrenutih posle II svetskog rata jačanje antikolonijalnog rata,
- stvaranje bloka sa centralističkim rukovođenjem i potpuno podvrgavanje dr.part. politici SSSR,
- da SSSR usmerava i određuje spoljnu politiku soc. zemalja i kontroliše i usmerava njihov unutrašnji razvoj.

Informbiro je s obzirom na ogroman Staljinov autoritet i uticaj u međunarodnom komunističkom pokretu, sprovodio u svojoj kratkotrajnoj istoriji, politiku koja je negirala specifičnost društveno-političkih procesa u pojedinim zemljama i različitost puteva socijalističkog razvitka kao i principe ravnopravnosti, uzajamne saradnje i demokratskih odnosa.

Stavove i politiku Informbiroa prihvatile su kao obavezne direktive i sve ostale KP koje formalno nisu bile članice, bez ikakve kritičnosti i samostalne analize.

To je bilo podređivanje rukovodećem centru. To je moralo dovesti do sukoba.

STALJINOV NAPAD NA KPJ

Odnosi između SSSR-a i Jugoslavije su posle rata bili dobri i u njima se na prvi pogled nije mogao naći motiv za sukob. Međutim sukob je postojao i pre njegovog otvorenog izbijanja.

Prva razmimoilaženja još u ratu. Suština se svodila na pitanje karaktera oslobodilačkog rata. Staljin /i Kominterna/ je smatrao da su oslobodilačka borba i eventualni revolucionarni preobražaj odvojeni zadaci.

Stav KPJ da se kroz oslobodilačku borbu rešava i revolucionarni preobražaj.

Neravnopravnost je najčešće dolazila u ekonomskim odnosima.

Mešovita društva, zajedničke banke. To je izazvalo otpor. Stvorena samo dva - za brodarstvo i vazdušni saobraćaj.

Povlašćeni položaj sovjetskih stručnjaka.

Sastanak kod Staljina februara 1948. godine.

Zahtev za federacijom sa Bugarskom. Bugari kritikovani.

Stav CK KPJ da nije pogodno za federaciju sa Bugarskom.

Ocenjeno da se na Jugoslaviju vrši ekonomski pritisak.

Povlačenje savetnika.

Prvo dolazi do odbijanja trgovinskih pregovora za 1948. godinu i povlačenje vojnih i civilnih stručnjaka.

Drugo je pismo CK KPJ od strane CK SKP /b/ od 27.marta 1947.g. i prepiska.

Treće je rezolucija Informbiroa 28. juna 1948. godine.

TITO U MOSKVI 10.02.48.

1.- Pripiska

Povlačenje stručnjaka jer da su okruženi nedruželjubljem i nepoverenjem.

Traži se od Staljina da kaže u čemu je stvar.

U pismu od 27.03.48.g. osuda zbog nacionalizma i dalje u fašizam.

Optužbe za greške u spoljnoj i unutrašnjoj politici.

Kritikovani za odnos prema SSSR i drugo za unutrašnju situaciju u zemlji.

CK je odbio sve Staljinove optužbe:

- da se vodi neprijateljska politika prema SSSR-u;
- da se u Jugoslaviji ne vodi klasna borba;
- da na selu i gradu jačaju klasni elementi;
- da se KPJ utopila u NF i nema rukovodeću ulogu.

PRIPISKA STROGO POVERLJIVA

U međuvremenu Staljin dobija podršku svih članica IB.

Zatim je jug. rukovodstvo optuženo da izjednačuje SSSR sa imperijalističkim državama /govor Tita u Ljubljani/.

Umanjuju se zasluge KPJ u NOB ističući da zasluge KP Poljske, Čehoslovačke, Mađarske, Bugarske i Albanije nisu ništa manje.

Da je posle razbijanja štaba jugoslovenskih partizana /desant na Drvar/ SSSR pritekao u pomoć i stvorio uslove da KPJ dođe na vlast.

REZOLUCIJA INFORMBIROA

Unapred osuđena KP.

Bukurešt 28. juna 1948. g.

Partije:

- Bugarska /Kostov, Červenkov/,
- Rumunska radnička partija /Panker, Dež i Luka/,
- Mađarska partija trudenika /Rakoši, Farkuš, Gerc/,
- Poljska radnička partija /Berman, Zavadski/
- Svesavezna KP /b/ /Ždanov, Maljenkov i Suslov/,
- KP Francuske / Diklo, Fažon/,
- KP Čehoslovačke /Slanski, Široki, Geminder i Bareš/,
- KP Italije /Toljati i Sekija/.

OSNOVNI STAVOVI U REZOLUCIJI

1. Da KP čini greške u agrarnoj politici i to na liniji favoriziranja kulačkih elemenata,
2. Da rukovodstvo KPJ odstupa od lenjinske teorije partije pošto je dopustilo da se Partija utopi u NF te je dovedena u pitanje njena rukovodeća uloga.
3. Da u unutarpartijskom životu vlada nedemokratski birokratski režim,
4. Da se vodi antisovjetizam.

Kao izlaz iz situacije ukazano je na zadatke: zdravi članovi KPJ da prisile svoje sadašnje rukovodioce da otvoreno i pošteno priznaju svoje greške i da ih poprave, da napuste nacionalizam, da se vrate internacionalizmu i da svim silama učvršćuju jedinstveni socijalistički front protiv imperijalizma ili ako današnji rukovodioci KPJ pokažu za to nesposobnim da ih smene i istaknu novo internacionalističko rukovodstvo KPJ.

ANTI JUGOSLOVENSKA KAMPANJA

CK KPJ je objavio preko svih sredstava informisanja Rezoluciju IB i prepisku između Staljina i Tita. Dok oni to nisu učinili sa našim odgovorima.

Počela je nečuvena kampanja protiv rukovodstva i Jugoslavije u celini.

Ogromna kampanja izvodi se sa dvostrukim ciljem: postići smenjivanje jugoslovenskih rukovodilaca i sprečiti razvitak sličnih „antikomunističkih“ tendencija u drugim zemljama narodne demokratije.

Napada se politika KPJ u svim sferama privrednog i društvenog života,
-omalovažava se naša NOB,
-napada se rukovodstvo i kao iznajmljeni špijuni i ubice,
-optužujemo se za pripremanje agresije na socijalističke zemlje.

Organizuje se proces Laslu Rajku ministru inostranih poslova Mađarske, zatim Slanskom sekretaru KP ČSSR na kojima oni priznaju da su špijuni imperijalizma i da su jugoslovenski špijuni.

Svega nekoliko dana posle okončanja Rajkovog procesa Sovjetski Savez notom od 28.09.49.g. otkazuje ugovor o prijateljstvu, uzajamnoj pomoći i saradnji sa Jugoslavijom. Zatim se raskida ukupno 46 raznih političkih, ekonomskih, kulturnih i drugih ugovora, konvencija koje su SSSR i ostale socijalističke zemlje imale sa Jugoslavijom.

U drugoj polovini 1949. godine obustavljena je i trgovina sa Jugoslavijom. Sprovedena je potpuna ekonomska blokada koja je trajala do 1953.g.

Celokupni privredni razvoj bio je planiran na ekonomske odnose sa istokom. To nam je nanelo ogromne teškoće. Gubici privrede iznose u tom periodu 1 milijardu i 400 miliona dolara.

Vrši se vojni pritisak što iziskuje povećanje izdataka za NO na 23% nacionalnog dohotka /danas 5,83%/.

Pada stopa izvoza koji je 1947 i 48. pokrivaio 98% uvoza. Pasiva je iznosila 715.397.000 dinara, a 1949. godine 28.836.859.000 miliona din. Potrebna je preorjentacija na Zapad, što je takođe vezano za ekonomski i politički pritisak s te strane.

Pokušava se izvršiti potpunu izolaciju Jugoslavije. Izbacuju nas iz svih međunarodnih organizacija gde oni imaju uticaj. Svetska sindikalne federacije, Međunarodna federacija demokratskih žena, omladina, svetski kongres pristalica mira i dr.

Nastoji se sprečiti izbor Jugoslavije u Savet bezbednosti 1949. godine.

U svim istočnoevropskim zemljama organizovane su grupe jugoslovenskih informbirovaca koji /3500/ su izrazili spremnost za obaranje državnog i partijskog rukovodstva. Omogućen im je propagandni rad.

U novembru 1949. godine održano je u Budimpešti novo i poslednje zasedanje Informbiroa na kojem je razmatrana situacija u Jugoslaviji. Na zasedanju su prihvaćene sve optužbe izrečene na račun KPJ, formulisane u kampanji i zaključeno je da je za vreme od proteklog savetovanja /1948/ izvršen prelaz rukovodeće „jugoslovenske klike“ od buržujskog nacionalizma na fašizam i otvoreno izdajstvo nacionalnih interesa Jugoslavije.

Ova rezolucija je vrhunac pritiska i preostala je još mogućnost invazije. Dovedene su trupe.

BORBA PROTIV INFORMBIROVSKOG PRITISKA

Kritično prevazilaženje staljinizma.

Brutalnost informbirovske pritiska nametala je potrebu objašnjenja uzroka takve politike, bilo je očigledno da je reč o sukobu s hegemonističkom politikom. Krajem jula 48.g. Peti Kongres KPJ dao je jedinstvenu podršku CK KPJ i drugu Titu. Manifestovana je čvrstina i jedinstvo KPJ. Međutim on nije mogao dati objašnjenje uzroka sukoba.

CK KPJ januara 1949. zauzima stav da treba zauzeti aktivniji stav prema inform. kampanji da se odbrane i dokazivanje da nismo pogrešili, pređe na objašnjenje uzroka sukoba.

Jedan od prvih i osnovnih rezultata bilo je uočavanje negativnog dejstva etatističko-birokratskih struktura u društvenom životu. Suviše velika uloga državnog aparata u upravljanju privredom i drugim oblastima društvenog života.

-visok stepen koncentracije vlasti u rukama centralnih organa;

-neposredno rukovođenje državnim mehanizmom od Partije;

Kao logična posledica toga javljale su se:

-birokratizam,

-preterano administriranje u svim sferama društvenog života,

-osamostaljivanje aparata vlasti,

-uloga građana se svodila da bude samo objekt političkog manipulisanja,

-stagniranje u društvenom i ekonomskom životu, naročito u razvijanju društvenih odnosa...

Zbog toga počinje decentralizacija državnog aparata i borba protiv birokratizma u Jugoslaviji.

Postavilo se pitanje karaktera prelaza iz kapitalizma u socijalizam i pitanje socijalizma kao društvenog sistema.

Odbačeno gledište o istom putu u socijalizam za sve.

Drugo bitno pitanje je bilo suština socijalizma i sadržina novih društvenih odnosa:

-Uloga države, partije, socijalističke demokratije.

Istaknute su humanističke vrednosti socijalizma.

Ističe se uloga radnog čovjela.

Osnivaju se radnički saveti /decembar 1949.g./
Počeo je proces prenošenja neposredne vlasti i upravljanja na radničku klasu, čime počinje i odumiranje države na pojedinim sektorima društvenog života.

PROBIJANJE MEĐUNARODNE IZOLACIJE

Jugoslavija je bila prinuđena da se obrati za pomoć zapadnim zemljama.

1950. godine imali smo diplomatske odnose sa 29 zemalja, a krajem 1953. godine sa 49 država.

Zaključili smo 16 novih ekonomskih itd. Ugovora.

Jugoslavija izlazi sa novim konceptom odnosa u međunarodnoj zajednici - s aktivnom miroljubivom koegzistencijom nasuprot blokovskoj isključivosti.

Jugoslavija uspostavlja šire odnose sa nacionalno-oslobodilačkim pokretima i nekomunističkim radničkim pokretima.

Jugoslavija nije odstupala od svojih principa niti je davala bilo kome koncesije.

Do 1954. godine Jugoslavija je izašla iz izolacije.

BEOGRADSKA I MOSKOVSKA DEKLARACIJA

Normalizacija odnosa sa socijalističkim zemljama
Popuštanje zategnutosti u svetu. Završio rat u Koreji jula 1953.g.
Staljin je umro 1953. /mart/.

Tendencije usmerene na popuštanje zategnutosti dolaze do izražaja kod Sovjetske vlade. Dolazi do popuštanja i ravnopravnijeg dijaloga SSSR-a i soc. zemalja prema Jugoslaviji.

Juna 1954.g. upućeno je pismo CK KPSS CK SKJ. CK prihvata inicijativu za uspostavljanje boljih odnosa.

Stav da se najpre ide na normalizaciju međudržavnih odnosa. Prihvaćen je sastanak na vrhu ali državnih rukovodilaca.

Beogradska i Moskovska deklaracija

26. maja 1955. godine došlo je do susreta na najvišem nivou u Beogradu.

Državno-partijska delegacija sa N.S. Hruščovom od 26. maja do 2. juna 1955.g.
Hruščov je u govoru na aerodromu izrazio žaljenje zbog svega onog što se dogodilo u sovjetsko-jugoslovenskim odnosima. On je za teške optužbe i uvrede na račun KPJ i Jugoslavije kao i ono što ih je pratilo okrivio Beriju i Abakunova, istakao je zajedništvo socijalističkih zemalja.

USVOJENA JE DEKLARACIJA:

- nedeljivost mira na kojem jedino može da počiva kolektivna bezbednost;

- poštovanje suverenosti, nezavisnosti, integriteta i ravnopravnosti među državama i uzajamnim odnosima i odnosima sa drugim državama;
- priznavanje i razvijanje miroljubive koegzistencije među narodima;
- pridržavanje načela uzajamnog poštovanja i nemešanja u unutrašnje stvari;
- unapređenje međusobne i međunarodne ekonomske saradnje;
- pružanje pomoći kroz odgovarajuće organe OUN;
- uklanjanje ma kakvih formi propagande i dezinformacije;
- osuda svake agresije;
- priznanje da politika vojnih blokova pojačava međunarodnu zategnutost i povećava opasnost rata.

Beogradska deklaracija je imala širok odjek u svetu i nove odnose prema Jugoslaviji.

XX kongres KPSS februara 1956.g. najznačajniji događaj u posleratnom razvitku SSSR-a, označio je početak javnog kidanja s najgrubljim staljinističkim deformacijama socijalizma.

Raspušten je Informbiro. 1956.g. rehabilitacija Rajka i dugih.

Juna 1956.g. Tito dolazi u Moskvu.

Doneta deklaracija o odnosima između SKJ i KPSS. Ona sadrži principe za koje se KPJ oduvek zalagao:
- razvoj socijalizma različit,
- odnosi na punoj ravnopravnosti.

Veliki odjek u svetu.

Ono je u međunarodnom radničkom i komunističkom pokretu trebalo da znači jedan nov period odnosa u pokretu.

Načelni stavovi utvrđeni su u Beogradskoj i Moskovskoj deklaraciji.

STANJE DANAS

Izmenjeni metodi i oblici u odnosima.
Oni su i dalje kod sledećih stavova i razlikuju se
od nas:

- u odnosima između socijalističkih zemalja,
- o državi,
- o partiji,
- nacionalnom pitanju,
- putevima izgradnje socijalizma,
- samoupravljanju,
- modeli socijalizma,
- koegzistencija,
- proleterski internacionalizam,
- da je SSSR čuvar socijalizma,
- pitanje centra u komunističkom pokretu.

ŠTA JE CILJ INFORMBIROVACA

Razradili su strategiju i taktiku, sredstva i metode delovanja, neposredne i krajnje ciljeve.

ŠTA HOĆE?

1. da se radničkoj klasi oduzme njeno samoupravljanje.
2. da se onemogući dalji razvoj soc. demokratije,
3. da se zavede birokratizam i tehnokratizam
4. da se uvede centralistički metod rukovođenja, sa svim posledicama na ustavno pravo i ravnopravnost naroda i narodnosti,
5. da se izmeni agrarna politika - zavedu kolhozi i izmeni politika soc. preobražaja sela,
6. da se u kulturi i umetnosti uvedu birokratsko-dogmatski metodi i da se sputa sloboda duhovnog stvaralaštva,
7. da se oduzmu demokratska prava građana, uskrati sloboda kretanja, itd.

KAKVE SU IM METODE I SREDSTVA DELOVANJA?

ČEHOSLOVAČKO GLEDANJE NA MEĐUNARODNI RADNIČKI POKRET

Da ČSSR ima posebnu ulogu u borbi protiv buržujskih i revizionističkih teorija.

O Helsinkiju /KEB/ isključiva pobjeda socijalističkih zemalja.

Odnos prema bratskim partijama i soc. zemljama je kriterij ko je prijatelj, a ko neprijatelj.

Realni i stvarni socijalizma u zemljama Varšavskog ugovora.

Kao neprijatelje bratskih soc. zemalja stavljaju: desne oportuniste, revizioniste, nacionaliste, šoviniste, sektaše, antisovjete, antikomuniste u redovima međunarodnog radničkog pokreta preko kojih imperijalisti nastoje da razbiju bratsku socijalističku zajednicu.

INTERNACIONALIZAM I SAMOSTALNOST

Da internacionalizam povezuje soc. zemlje u okviru SEV kao i političku, vojnu, ideološku aktivnost bratskih država Varšavskog ugovora i van njega.

Kominterna, svetska savetovanja KP 1957, 1960 i 1969., a kao najznačajniji akt inter. je ulazak trupa u ČSSR.

VU sigurna zaštita socijalističkih zemalja.
Inter. nespojiv sa samostalnošću. Samostalnost po njima je antisovjetizam.
Kina najopasniji razbijač. Stav prema Kini granična linija između pristalica i protivnika marksizma-lenjinizma.

Razlozi zašto su neki ljudi podržali Rezoluciju IB:

- motivi različiti,
- neshvatanje sukoba,
- povodenje za nekom ličnošću,
- autoritet SSSR i Staljina,
- strah da se neće izdržati.

To je manji broj.

Veći je broj onih koji su iz karijerističkih razloga podržali Rezoluciju i oni koji su već ranije bili zavrbovani.